

‘Het wordt tijd om na te denken over personele reserves en hoe we een weerbaarder en robuustere maatschappij kunnen creëren’

Sergei Boeke is politiek adviseur bij het NAVO-hoofdkwartier JSEC in Duitsland. Hij schrijft op persoonlijke titel.

Even kwam het onderwerp dienstplicht dit voorjaar weer in het publieke debat. Het ‘Zweeds model’ kon wellicht een oplossing bieden voor het groot aantal vacatures bij Defensie, opperde sommige voorstanders van de dienstplicht. Anderen wuifden het idee weg en het onderwerp verdween weer snel uit het zicht. Toch loont het om te kijken naar hoe de Scandinavische landen hun krijgsmachten hebben ingericht. Noorwegen, Zweden, Finland en Denemarken hanteren allemaal een dienstplicht. Ze combineren een kern van professionele beroepssoldaten met een groot oproepbaar reservebestand. Hiernaast werken deze landen allemaal in één of andere vorm met het concept *Total Defense*. Bij deze geïntegreerde benadering – een ‘*whole-of-society approach*’ – wordt getracht de maatschappij weerbaarder te maken voor crisis en conflict. Want mocht een land onverhoopt in een conflict verzeild raken, dan is niet alleen de krijgsmacht van belang. De gehele maatschappij, met het functioneren van de vitale infrastructuur voorop, staat dan letterlijk en figuurlijk in de frontlinie.

Het probleem bij Defensie is niet zozeer dat er duizenden vacatures zijn, maar dat de krijgsmacht simpelweg weinig militairen heeft. Indien Nederland wordt getroffen door een grote overstroming of een ernstige crisis – zo redeneren nog steeds meerdere ministeries – dan kan Defensie altijd duizenden militairen leveren om assistentie te bieden. Dit was tijdens de Koude Oorlog weliswaar het geval, maar nu vult het gehele Nederlandse bestand aan militairen amper een middelgroot voetbalstadion. Hiervan is bovendien slechts een gedeelte snel inzetbaar. Ook is het aantal reservisten zeer beperkt. Waar bijvoorbeeld Finland – met een inwonertal van nog geen zes miljoen – zich kan beroepen op bijna 300.000 man en vrouw in geval van nood, kan Nederland putten uit amper 7000 reservisten. De Russische mobilisatie is ongetwijfeld een klucht, maar dat moeten we in Nederland vooral niet te hard zeggen.

Het concept van *Total Defense* verdient ook nader analyse. Nationale weerbaarheid, ofwel *resilience*, is een van de speerpunten van de NAVO. De vitale infrastructuur – van energie tot telecom – blijft een aanlokkelijk en kwetsbaar doelwit voor kwaadwillenden. Bij hybride oorlogsvoering – overigens een *buzzword* van jewelste – staan spionage, sabotage en het verspreiden van desinformatie voorop. Nu de conventionele strijd in Oekraïne dramatisch verloopt voor de Russen, lijkt men verder in te zetten op horizontale escalatie in Europa. De sabotage van de Nordstream pijpleidingen en onderzeese communicatiekabels zijn weliswaar niet formeel geattribueerd, maar we zijn pas aan het begin van een lange escalatieladder. Nu zijn cyberaanvallen op kritische infrastructuur een dreiging; als de spanningen verder oplopen dan is fysieke sabotage een reëel risico. Er bleek immers eerder een opvallende correlatie tussen de dienstreizen van bepaalde GRU-operateurs en ongelukken in Tsjechische munitiedepots. Nog voor februari 2022 had de landmacht in een gedegen studie uitgerekend hoeveel pelotons nodig waren om kritische infrastructuur voldoende te beschermen. Het aantal loog er niet om.

Kortom, Nederland zou er goed aan doen om de Scandinavische invulling van *Total Defense* nader te bestuderen, met de bijbehorende rol voor een dienstplicht. Dit vergt een open blik, want de dienstplicht heeft geen positieve connotatie in Nederland. Toch laten de noordelijke landen zien dat verschillende constructies mogelijk zijn waarbij vrijwilligheid centraal staat. Het duurde even voordat men de logistieke lessen uit Oekraïne trok en het kwartje viel pas toen het wekelijks munitieverbruik groter was dan sommige Westerse oorlogsreserves. Nu wordt het tijd om na te denken over personele reserves en hoe we een weerbaarder en robuustere maatschappij kunnen creëren. En op dit vlak, en vele andere, heeft een Zweeds model ongetwijfeld iets te bieden.